

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

חדשות המשפט העברי

ד"ר יעקב חבה, מנחה אקדמי | ד"ר שפרה מישלוב, מנהלת הקליניקה

גליון מס' 1 | שבט תשע"ז | פברואר 2017

רשלנות בהליך רפואי

בית משפט השלום בתל אביב, ת"א 40297-06-13, ר.ו. נגד מדינת ישראל, ח' בתשרי תשע"ז, 10 אוקטובר 2016

שריפא ברשות בית דין והזיק; בשוגג פטור במזיד חייב, מפני תיקון העולם". קיימת כאן הבחנה בין נזק שנגרם בשוגג לנזק שנגרם במזיד, וכן הנמקה להענקת החסינות מפני אחריות בניזקין – "מפני תיקון העולם". לפי התשב"ץ (חלק ג, סימן פב) הנמקה זו נועדה למנוע מה שאנו מכנים היום כתופעת ה"רפואה המתגוננת" – הגורמת לרופאים להירתע מלקחת סיכונים לצורך טיפול בחולים, מחשש לתביעות.

חבל יתר מן הראוי לו - בתוספת אחרת (מסכת בבא קמא פרק ט, הלכה יא) נאמר כי "רופא אומן שריפא ברשות בית דין והזיק פטור. חבל יתר מן הראוי לו הרי זה חייב".

לדעת רבי שמעון בן צמח דוראן (חזון יחזקאל על תוספתא גיטין ג יג) המושג 'מזיד' מקביל למושג 'יתר מן הראוי' – וכך ניתן ליישב בין שתי התוספתות. בהתאם להנחה זו הוא סובר, שההלכות בתוספתא הפוטרות את הרופא מאחריות בניזקין עוסקות בנזק שנגרם בשל טיפול סביר, בעוד שההלכות המטילות עליו אחריות, עוסקות בטיפול שאינו סביר. מנגד, הרב מאיר שמחה הכהן מדוינסק (אור שמח, רוצח, ה, ו) סבור שהמקורות משקפים מחלוקת עקרונית בשאלה האם מן הראוי לפטור אדם מאחריות בניזקין כאשר הנזק נגרם אגב עשיית מצווה.

טעות מקצועית בתום לב - נפסק להלכה שהגורם המרכזי שיש בו כדי להשפיע על הטלת האחריות על הרופא הוא טיב הטיפול שהעניק. טעות מקצועית שנעשתה בתום לב, אינה מצדיקה הטלת אחריות לנזק שנגרם כתוצאה ממנה, אלא רק אם מדובר ב"רשלנות פושעת" (פרישה, יורה דעה, סימן שלו, אות ז; ערוך השולחן יורה דעה, סימן שלו, 4 סעיף ב).

נפסק: השופט קליין קבע, בהתאם להלכת המשפט העברי, ובהתאם לפסיקה ולדין הישראלי, כי כאשר מוסד רפואי נוקט בפרקטיקה נהוגה ומקובלת, אשר לא ניתן בעזרתה לנבא מבעוד מועד את הנזק שיגרם לתובע, לא ניתן להטיל עליו אחריות נזיקית, והתביעה נדחת.

העובדות: התובע בעל גורמי סיכון למחלת לב אשר היה תחת מעקב רפואי, תבע את משרד הבריאות המחזיק במכון לסקר רפואי מיוחד בבית החולים 'תל השומר'. במכון זה הוענקו לתובע, תמורת תשלום, בדיקות שנתיות המסייעות באיתור מוקדם של גורמי סיכון העלולים לגרום למחלות לב שונות. התובע עתר לפיצוי בגין נזקי גוף שנגרמו לו מחמת רשלנות רפואית שמקורה באי אבחון מחלת לב אשר הוביל לאוטם בשריר הלב שלו.

הדין המשפטי: בית המשפט דן בשאלה האם אי גילוי אוטם בשריר הלב כאשר נוהגים בפרקטיקה רפואית נהוגה ומקובלת מהווה התרשלנות. בפסק דינו ניתח השופט **מנחם קליין** את הסוגיות המשפטיות, בין השאר על פי המשפט העברי:

אדם מועד לעולם - הטלת אחריות נזיקית על רופא שגרם נזק לחולה נידונה רבות בספרות ההלכה: בגמרא (בבלי, סנהדרין עב, א) מובא הכלל "אדם מועד לעולם", שמשמעו כי מוטלת על האדם אחריות לכל נזק שנגרם בשל פעולותיו. עם זאת, נקבעו דינים מיוחדים לעוסקים ברפואה. בשו"ת התשב"ץ חלק ג מובא בשם הרמב"ן כי התורה מעוניינת לעודד אנשים לעסוק ברפואה, ולהסיר מלב הרופא את החשש שיטעה ויימצא אשם בגרימת נזק רפואי או בהריגת אדם. הדבר מקבל משנה תוקף כשלוקחים בחשבון שרופאים, אם הזיקו, עשו זאת אגב ביצוע תפקיד שנחשב בגדר מצווה. לכן, התפתחו הלכות מיוחדות, המעניקות חסינות מסוימת לרופאים מפני אחריות בניזקין:

פטור מדיני אדם - בתוספתא (מסכת בבא קמא, פרק ו, הלכה ז) נאמר כי "רופא אומן שריפא ברשות בית דין והזיק, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים". לכאורה, ממקור זה עולה שרופא מומחה שבית דין הרשוהו לעסוק ברפואה, פטור מאחריות בניזקין (בדיני אדם), תהייה נסיבות התרחשותו של הנזק אשר תהייה.

בשוגג פטור במזיד חייב - לעומת זאת, בתוספתא (מסכת גיטין, פרק ג, הלכה ח) נאמר כי "רופא אומן

בשער הגליון

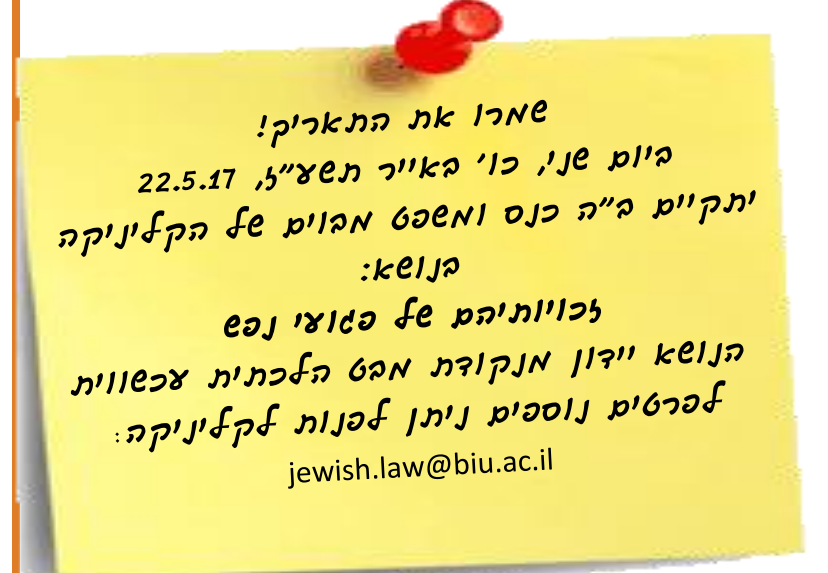
ד"ר שפרה מישלוב

המשפט בפסיקה בישראל

הקליניקה לסיוע אזרחי על פי המשפט העברי, פועלת בזירות שונות לפיתוח ויישום המשפט העברי, באמצעות ייצוג פונים בפני בתי דין לדיני ממונות הפוסקים על פי ההלכה, במתן חוות דעת למחוקקים, בפרסומים מחקריים ועוד.

בגליון זה, ברצוננו להפנות מבטנו אל עבר פסיקות הניתנות בבתי המשפט במדינת ישראל, בהן משולבת נקודת המשפט של המשפט העברי.

סטודנטים של הקליניקה, יואב בן שטרית ודביר הולנדר. טרחו ואתרו פסקי דין מגוונים העוסקים בנושאים משפטיים עקרוניים, ואנו מביאים כאן בפניכם את תמצית פסקי הדין, בהתמקדות על הדיון בסוגיות מהמשפט העברי, אתם התמודדו השופט בבואו להכריע בדין.

אחריות איש ציבור המנצל את מעמדו

בית המשפט העליון, בר"ש 4252/16 יהושע אלגלי נגד נציבות שירות המדינה, כ"ט בסיוון תשע"ו, 5 ביולי 2016

השם אין חולקין כבוד לרב', וכפי פירושו של ר' מנחם המאירי על הגמרא: 'ואף על פי שמידת הנאמנות משובחת בכל אדם, וכל אדם צריך לה, מכל מקום במי שהוא ממונה פרנס על הציבור וכל ענייניהם על פיו, צריך שיהא מעוטר במידה זו עד תכלית, שלא תהא פרצה קוראתו'.

נפסק: למעשיו של המנהל, המהווה איש ציבור, יש מימד של חומרה ציבורית נוכח מעמדו הבכיר בעירייה כמנהל האגף למשאבי אנוש, שהייתה לו יד גם בסיווגי שכר. המשפט העברי מחזק את הפסיקה שנקבעה בעניין בבית הדין המשמעתי, בבית המשפט המחוזי ולבסוף בבית המשפט העליון.

של החתם סופר: 'עלינו לתת לבנו לעוצמת הדברים: אחד מגדולי יהדות דורו ודורות מטעים, כי קשה יותר לצאת ידי הבריות מאשר לצאת ידי המקום, והאתגר גדול'.

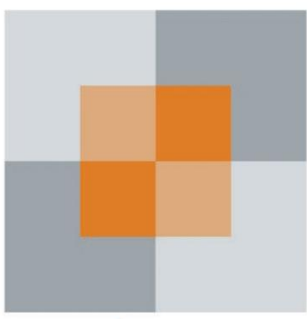
חילול ה' - איש ציבור צריך להיזהר גם בדברים שאין בהם משום עברה. כך פוסק הרמב"ם (יסודי התורה ה', י"א): 'יש דברים אחרים שהן בכלל חילול השם, והוא שיעשה אותם אדם גדול בתורה ומפורסם בחסידות דברים שהבריות מרננים אחריו בשבילם ואף על פי שאינן עבירות'. הראשונים פירשו שחילול השם באדם חשוב הוא לפי שבני אדם למדים ממנו (ראו הרחבה באנציקלופדיה תלמודית כרך ט"ז).

מידת החומרה של חילול השם - על מידת החומרה של חילול ה' מצד אדם חשוב, ניתן ללמוד ממקורות רבים, בין השאר: מהגמרא (בבלי ברכות יט ע"ב) – 'כל מקום שיש חילול

כהן הנכנס לטפל בכספי המקדש כי: "אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות ולא במנעל ולא בסנדל ולא בתפילין ולא בקמע, שמא יעני ויאמרו 'מעוון הלשכה העני', או שמא יעשיר ויאמרו 'מתרומת הלשכה העשיר', לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום, שנאמר (במדבר ל"ב, כ"ב): 'והייתם נקיים מה' ומישראל, ואומר (משלי ג, ד') 'ומצא חן וְשָׁכַל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם'. על כך כתב החתם סופר (שו"ת ח"ו, סימן נ"ט): 'כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה, והייתם נקיים מה' ומישראל, ושתי חובות אלו, נקיות מה' יתברך והנקיות מישראל עמו, הם שני רוכבים צמידים על גבנו, ויותר אפשרי לצאת ידי החוב הראשון, היינו ידי שמים, יותר הרבה ויותר מלצאת ידי הבריות'. הרב פרופ' נחום רקובר (שלטון החוק בישראל) כתב על דבריו אלה

העובדות: מנהל מחלקת משאבי אנוש בעריית צפת הוסיף לשכרו "תוספת מאמץ כפיים" בשיעור של 10%, אף שלא היה זכאי לתוספת זו. בנוסף לכך, הוא הואשם כי משעה שנקלטו עובדים חדשים לעירייה, הוא הורה לחשבת השכר, לבטל תשלום של 25 שעות נוספות, בשיעור של 150% מערך שעת עבודה, שאותן הוא וחשבת השכר היו אמורים לקבל, ובמקום זאת לשלם לשניים 35 שעות כוונות, אף שלא היו זכאים לתוספת חריגה זו.

הדין המשפטי: השופט **אליקים רובינשטיין** ביצע היקש למקורות מן המשפט העברי על מנת להדגים את חומרת מעשים אלו על ידי איש ציבור. **החובה להיות נקיים בפני הבריות** - במשנה (מסכת שקלים ג', ב') - נאמר לגבי

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

חדשות המשפט העברי

ד"ר יעקב חבה, מנחה אקדמי | ד"ר שפרה מישלוב, מנהלת הקליניקה

נהיגה רשלנית

בית משפט השלום בחיפה, ת"פ 43269-02-15 מדינת ישראל נ' מחאג'נה, י"ד בתמוז תשע"ו, 20 ביולי 2016

בשולחן ערוך מובאות דוגמאות למבחן זה: חמישה אנשים שהניחו את חבילתיהם על גבה של בהמת משא, ובא השישי והוסיף את חבילתו, וקרסה הבהמה ומתה, חייב השישי בנזק (שולחן ערוך, סימן שפג, ד).

בשולחן ערוך מובאות דוגמאות למבחן זה: חמישה אנשים שישבו על הכסא ולא נשבר, ובא אחרון וישב עליו ונסמך עליהם ולא הניחם לעמוד ונשבר, אף על פי שהיה ראוי לשבר בהם קודם, הואיל וקרב שבירתו, האחרון חייב, שהרי אומרים לו אילו לא נסמכת עלינו היינו עומדים קודם שישבר (שולחן ערוך, סימן שפא, א).

מקום בו חפר אדם בור בעומק של תשעה טפחים, ובא אדם אחר, והעמיקו בטפח נוסף, ושור נפל לתוך הבור ומת - חייב האחרון בנזק. זאת משום שתרומתו לתוצאה היא מהותית ומכרעת (שולחן ערוך סימן ת', טו).

מבחן הצפיות - תנאי נוסף להטלת אחריות בגין רשלנות הוא התקיימות מבחן הצפיות מנקודת מבטו של 'האדם הסביר' בעזרתה בוחנים האם בסיטואציה הנתונה צריך היה המזיק לצפות התרחשות פעולה או מעשה כזה או אחר. כך לדוגמה

ברמב"ם (משנה תורה, הלכות חובל ומזיק, ז, ח) מובא כי הזורק כלי של חברו מראש הגג על גבי כרים וכסתות של בעל הכלי, וקדם בעל הכלי והסיר את הכרים - הזורק חייב, שכן זריקתו הייתה הגורם הראשון לשבירת הכלי. אך אם קדם אדם אחר וסלקן 'שניהם חייבין, הזורק והמסלק, שניהם גרמו לאבד ממונו של זה'. לשיטת הרמב"ם, במבחן הצפיות היה על הזורק לצפות את האפשרות שבעל הכסתות והכרים ייטול משם את הכסתות, ועל כן הזורק חייב, על אף שבעל הכסתות תרם תרומה ממשית לקרות הנזק.

נפסק: לאחר סקירת כל רכיבי העבירה, ולאחר ההיקש שנעשה לדיני המשפט העברי, הורשע בעל הטרקטורון בעבירות המיוחסות לו בשל קיומו של קשר סיבתי בין התרשלנות לבין מותה של הנוסעת. כפי שראינו, התנהגות בעל הטרקטורון, הייתה לצפות כי נזק זה אכן יגרם בשל פעולותיו.

העובדות: הנאשם אפשר לחברתו, שאינה בעלת רישיון נהיגה, לנהוג בטרקטורון שלו ולהסיע נוסעת נוספת. במהלך הנסיעה איבדה החברה שליטה על הטרקטורון והתהפכה יחד עם הנוסעת שהצטרפה לנסיעה וכתוצאה מהתאונה נגרם מותה של הנוסעת. בעל הטרקטורון טען להגנתו כי התיר לחברתו לנהוג, הואיל וצפה בה נוהגת על טרקטורון בסרטון שפירסמה בפייסבוק, וכי לולא נהיגתה הרשלנית, לא הייתה הנוסעת נהרגת.

הדין המשפטי: בית המשפט דן בשאלה האם בעל הטרקטורון נושא באחריות פלילית לגרימת מוות ברשלנות לנוסעת. לצורך בחינת שאלה זו פנה השופט **שלמה בנג'ו**, בין שאר המקורות, למקורות מן המשפט העברי, על מנת לבצע היקש ולבחון האם מתקיים קשר סיבתי בין רשלנותו של בעל הטרקטורון לבין מותה של הנוסעת.

מבחן הסיבה שבלעדיה אין - המבחן הנוהג במשפט העברי לצורך בחינת הקשר הסיבתי הוא מבחן "הסיבה שבלעדיה אין" אשר בוחן על ציר הזמן את שרשרת הנסיבות העובדתיות, ומאתר את המעשה או המחדל בסדר הכרונולוגי שבשרשרת האירועים אשר הובילה לקרות התוצאה. מבחן זה נלמד מהגמרא (בבא קמא, פרק ב, כא) העוסקת במקרה שבו בהמותיו של ראובן אכלו פירות השייכים לשדהו של שמעון. נקבע, כי ראובן לא יישא באחריות לנזק אם ברור עובדתית כי הפירות היו מונחים במקום בו הבהמות יכלו לאכלם גם לולא קרבם ראובן לשדהו של שמעון.

מבחן הסיבה המהותית - מבחן עובדתי נוסף הנוהג במשפט העברי והוא מבחן 'הסיבה המהותית' אשר בוחן את האפקטיביות של גורם התוצאה, ותרומתו הממשית להתרחשותה. לפי מבחן זה, גם אם הנזק לא היה מתרחש אילו לא פעולותיו של ראובן, נבחן היקף תרומתו של ראובן להתרחשותו של הנזק. רק אם תרומתו של ראובן להתרחשות הנזק, היא מהותית ומכרעת, תוטל עליו אחריות לגרימת הנזק.

ייצוג סיעת האופוזיציה

בית המשפט העליון, ע"מ 1207/15, חיים מנחם רוחמקין נ' מועצת העיר בני ברק י"ד באב התשע"ו, 18 באוגוסט 2016

אשר זכאיות לייצוג במערך דמוקרטי כעניין של חובה חוקתית. אך נשאלת השאלה האם החובה לייצוג יחסי חלה רק בבית המשפט ובממשלה או גם בסיטואציות כגון המקרה הנ"ל. השופט הנדל פנה למשפט העברי בכדי לחדד את חשיבות עקרון הייצוג היחסי של נבחרו. ציבור.

אחרי רבים להטות - "העיקרון הגרעיני של הדמוקרטיה - הכרעה על פי רוב - נטוע בחוקת המשפט העברי, בפסוקי התורה שבכתב: 'לא-תהי'ה אַחֲרֵי-רַבִּים לְרַעַת וְלֹא-תַעֲנֶה עַל-רַב לְנִטְת אַחֲרֵי רַבִּים לְהִטָּה' (שמות כג, ב). על יסוד עקרון זה, פסק הרשב"א כי הכרעת הרוב בבית הדין מחייבת, רק כאשר היא התקבלה לאחר דיון וליבון הדברים במעמד כל הדיינים (שו"ת הרשב"א, ה, קכו). לדעת הרשב"א, העיקרון לפיו החלטת הרוב צריכה להתקבל במעמד הכולל את המיעוט, צריך לחול גם על החלטות של נבחרו. ציבור. בהקשר זה הוא קובע: "דאין הסכמת הרוב אלא כשהיתה הסכמת הרוב מתוך מעמד כולם כעניין שבדיני דעלמא" (שו"ת הרשב"א, ג, טד).

זכות המיעוט להצביע - חשובה במיוחד לעניינינו עמדתו של המהר"ט (ר' יוסף מטרנאני) הקובע בדומה לעמדת הרשב"א, כי לא רק בהכרעות שיפוטיות קיימת הדרישה כי ההחלטה תתקבל במעמד כולם, אלא גם בתקנות הנשענות על הסכמה. המהר"ט מנמק זאת בכך שהמיעוט אינו מסכים לקבל את הכרעות הרוב במקרים בהם דעתו לא נשמעת. הוא אינו תולה את הדרישה לשמוע את המיעוט בכוחו של המיעוט לשכנע את הרוב, אלא בכלל רחב יותר, לפיו קיימת למיעוט זכות טבעה להשתתפות בהליך מכוח ההסכם (שו"ת מהר"ט א, צה). מדברי המהר"ט עולה עקרון דמוקרטי של זכות ההשתתפות, לפיו הסכמת המיעוט לקבל את דעת הרוב מותנית בכך שתינתן לו הזכות להיות שותף בהליך קבלת ההחלטות. רק כאשר ניתנת למיעוט הזכות להשמיע את קולו, הכרעת הרוב אינה עריצות אלא דמוקרטיה.

המיעוט של היום הוא הרוב של מחר השופט הנדל נותן טעם נוסף לחשיבות ייצוג המיעוט המצוי בתוספתא, והוא האפשרות שדעת המיעוט של היום, תהפוך להיות דעת הרוב של מחר. כך נכתב: "ר' יהודה אומר לא החכרו דברי יחיד בין המרובין אלא שמא תיצרך להן שעה ויסמכו עליהן" (תוספתא עדויות א, ד). אנו רואים גישה לפיה דעת המיעוט שנדחתה אינה נתפסת כשגיאה או כטעות, אלא כאפשרות הלכתית תיאורטית אשר עשויה להשתכלל להלכה למעשה בזמנים אחרים.

נפסק: דין העתירה להתקבל, ולסיעת 'בני תורה', שהינה סיעת האופוזיציה הגדולה ביותר, מוקנית הזכות למנות נציג בוועדת הארנונה של עיריית בני ברק.

העובדות: בבחירות שהתקיימו למועצת עיריית בני ברק בשנת 2013 הורכבה הקואליציה מסיעת 'יהדות התורה' ומסיעת ש"ס. סיעת 'בני תורה' נשארה באופוזיציה. לאחר הבחירות, הצביעו חברי המועצה על הרכבי ועדות החובה שלה. טרם הישיבה, הועברה לחברי המועצה רשימת שיבוצים של נציגי הסיעות לוועדות השונות כהצעה שעל בסיסה נערכה ההצבעה, ובה הופיע חבר יהדות התורה, כנציג האופוזיציה (על אף שרק סיעת 'בני תורה' נשארה מחוץ לקואליציה). בסופו של דבר נקבע בישיבה בין היתר כי אותו נציג יכהן כנציג האופוזיציה בוועדת ההנחות בארנונה של העירייה, ובסופה של הישיבה הודיע זה כי בשל ויכוח ענייני שהיה לו עם ראש העיר הוא החליט על פרישה מהקואליציה. נוכח האמור, הגישו חברי סיעת 'בני תורה' עתירה מנהלית על מינויו של המשיב לנציג האופוזיציה בוועדת ההנחות. עיקר פסק הדין של בית המשפט המחוזי הוקדש לשאלת הגדרתו של המשיב כמי שפרש מסיעתו והפך להיות חבר אופוזיציה.

במחוזי נקבע כי פרישתו של הנציג מהקואליציה נחשבת כפרישה לפי ס' 125א לפקודת העיריות. עוד קבע המחוזי כי אין דרישה למינוי חבר אופוזיציה מהסיעה הגדולה ביותר, היות וכבר יש לסיעה זו ייצוג בשאר הוועדות של העירייה, ואין בכך פגיעה בעיקרון הייצוג היחסי. מכל האמור בית המשפט המחוזי דחה את העתירה ומכאן הערעור.

הדין המשפטי: כב' השופט ניל הנדל קבע כי דין הערעור להתקבל. ראשית, ציין השופט הנדל כי סעיף 149ד לפקודת העיריות עוסק בוועדת הנחות הארנונה, וסעיף המשנה 149ד(ב)(1) עוסק באופן ישיר ומפורט בהרכב וועדה זו. מלבד האמור, קיים בפקודת העיריות גם סעיף 150א שעניינו הרכב ועדות החובה אולם בעוד שהוא מציג נורמה כללית החלה על כל ועדות החובה המוקמות על פי הפקודה, סעיף 149ד(ב) מציג נורמה ספציפית החלה על ועדת ההנחות בארנונה. לדעת השופט הנדל - ככל שהדבר לא ניתן, הסעיף הספציפי יגבר על הסעיף הכללי, אלא אם הסעיף הכללי נחקק מאוחר יותר.

בכל הנוגע לפרשנות סעיף 150א, הוא הסעיף הכללי העוסק בהרכב ועדות החובה המוקמות לפי פקודת העיריות, ציין בית המשפט כי תכליתו היא להגשים את עקרון הייצוג היחסי בין הסיעות, המחייב הכרה בכך שישנן קבוצות

חיוב בתשלום בונוס מתוך נוהג

בית הדין האזורי לעבודה, תל אביב יפו, סע"ש 36793-10-12 יעקב מועלם נ' יאסקווה אירופה טכנולוגיות בע"מ, כ"ח בסיוון תשע"ו, 4 ביולי 2016

ששולם בונוס בשנים 2008 ו-2009, מטילה על המעביד נטל הוכחה להבהיר מדוע לא שילם אותו בשנת 2010. אמנם התובע לא השלים שנת עבודה מלאה בשנת 2010, ואולם גם בונוס חלקי לא שולם. **נפסק:** יש לשלם לעובד בונוס בהתאם לזמן היחסי שעבד בשנת הפיטורין, על אף העובדה שהתחייבות זו לא עוגנה בחחה העבודה, חזר בעקבות המנהג שנוצר, עקב מתן ה'בונוס' בשנתיים שקדמו לפיטורין.

ועד לשקיעתה. אך במידה ונהוג במקום מסוים שיום העבודה קצר יותר, אין בעל הבית (המעסיק) יכול לאכופ את הפועל (העובד) לעבוד בזמן העבודה המוגדר בתורה, אלא המנהג מבטל את ההלכה (פרופ' נ. רקובר, ניבי תלמוד, הוצאת מורשת 1990, בעמ' 240). במקרה שלנו, למרות שה'בונוס' לא עוגן בפירוט ב"הסכם העבודה", ובוודאי לא שיעורו המסוים, הרי עצם העובדה

אף העובדה שהצדדים לא סיכמו על כך בחחה? השופט **יצחק לובוסקי** דן בנושא תוך הסתמכות על עקרונות המשפט העברי. **'מנהג מבטל הלכה'** - ישנם מקרים בהם 'נוהג' יצר הסכמה. כך בדין העברי, ישנם מצבים בהם מבטל המנהג את הדין, ובלשון התלמוד: "מנהג מבטל הלכה" (בבא מציעא פג' ב'). לדוגמה, זמן עבודתו של שכיר 'יום' בהתאם להגדרת התורה הינו מזריחת החמה

העובדות: התובע עבד אצל הנתבעת כסמנכ"ל פיתוח במשך למעלה מעשר שנים, עד שפוטר. הוא תבע שורה של סעדים ופיצויים, וביניהם גם 'בונוס' שלא שולם לו בשנת 2010. בשנים 2008 ו-2009 קיבל התובע בונוס בסך של 34,000 ₪. חחה ההעסקה שלו לא כלל התחייבות מפורטת למתן בונוס. **הדין המשפטי:** האם העובדה שהתובע קיבל בונוס בשנים 2008-2009 יצרה נוהג המחייב את החברה להעניק לו בונוס על